

És mi, magyarok?

Szilágyi Károly: Nyílt pályán. Pannon-Kultúra, Budapest, 2011.

„Hetvenedik életévének küszöbére érve szép és tartalmas kötetet állított össze Szilágyi Károly, a délvidéki magyar írás csöndes szolgája. Úgy volt és van ő jelen közöttünk, az eleven irodalom lármás valóságában, hogy szinte észre sem vettük, s úgy szolgálja az írást – hol megfontolt publicisztika, hol szépszövésszerű jegyzet vagy tanulmány, hol pedig irodalmi művek fordítása révén –, olyan alázatos jelenvalósággal, ahogyan a bácskai eperfa díszítette valaha a kertjeink mezsgyéjét. Csak akkor vettük észre, hogy része volt a tájnak, amikor megrezzent a koronája, és élénk hulltak zamatos gyümölcsei” – olvashatjuk a kötet hátlapján.

Mák Ferenc találó sorait olvasva döbbenek rá magam is, hogy irodalmunk lármás valóságában Szilágyi Károly szégyenszemre sokáig nekem is a szellemi látóköröm peremére szorult. És még hányan az írás csöndes szolgálói közül, akik a magyar nemzeti sorskérdésekkel foglalkoznak! Tudjuk, hogy akik megpróbálják ráirányítani a figyelmet a nemzet irodalmi, erkölcsi, gondolati, tudományos vagy történelmi életlehetőségeire, mind hátrányos helyzetben vannak. Minél élesebb szemmel vizsgálják környezetüket, minél tehetségesebbek a képtelen állapotok érzékeltetésében, annál nagyobb mellőzésben részesülnek.

Ebben az irányt vesztett, értékzavarban szenvedő, mozgásképtelen világban semmiben sem mutatkozik nagyobb hiány, mint a népükkel együtt érző, bátor értelmiségiekben. Szilágyi Károly azon kevesek közé tartozik, aki nem nyugszik bele sem a nemzet, sem az ország kétségbeesítő állapotába, legkevésbé a hol nyíltabb, hol burkoltabb szellemi és politikai terrornak kitett kisebbségek helyzetébe. Írástudóként, értelmiségiként bőven talál témát és tennivalót. Meggyőzően tanúskodik erről e kötet, amelyben fél évszázad termését – helyzetjelentéseinek, látteleleteinek legjavát –, gyűjtötte össze. Az írások között találunk esszéket, vallomásokat, tanulmányokat, riportokat, karcolatokat. Ennek a műfaji

sokrétűségnek is köszönhető, hogy a szerző személyiségének teljes hitelével és súlyával van jelen alkotásaiban. Nemcsak a látható, a megismert, hanem a megszenvedett valóságba avatja be olvasóit, a Jugoszlávia széthullásáról, a háború viszontagságairól, a kisebbségi sorsról, az új otthonteremtés gondjairól és a magánéleti megpróbáltatásokról szóló valóságba.

Az önmagával és helyzetével való számvetés mellett Szilágyi Károly tollhegyre tűz a nemzeti lét egészét érintő, akut problémákat is. Például azt, hogy miután Magyarország fölvételt nyert az Európai Unióba, ennek vezetői másodrendű polgároként kezelnek, és állandóan leckéztetnek bennünket. Európa aggódik a magyarországi cigányok helyzetéért. Receptet ugyan az Unió sem talált az etnikai és kisebbségi problémák megoldására, ettől függetlenül, egyre hangosabban kéri számon rajtunk, hogy mi mit teszünk ez ügyben.

Roppant fontos a romakérdés megoldása – írja Szilágyi Károly –, tenni is kell érte valamit, az érintettek tevőleges közreműködésével, „de talán az sem volna mellékes” – teszi hozzá –, „ha úgy, menet közben megoldanánk végre a magyarokét is. Az anyaországban élő, fogyatkozó, beteg, kifacsart, frusztrált, bizonytalanságban tartott csaknem tízmillió magyarét, (...) valamint a környező országokban éledgelő elszegényedett, jogfosztott három-négy-millióét.” Érdekes, hogy erről egy szót sem szól Európa. Pedig ezeket a magyarokat ugyanazok az európai nagyhatalmak vetették oda a szomszéd népek martalékául, majd szabad prédának a szovjeteknek, akik ma demokráciára oktatnak bennünket. Trianon kilencvenedik évfordulóján sem képesek szembenézni ezzel a nemzetgyilkossággal, és annak mindmáig ható, érvényben levő következményeivel. A fájdalmak és veszteségek orvoslása, vagy akárcsak tudomásulvétele helyett, ez a mértéktelen igazságtalanság időről időre újjászüli önmagát. 1956-ban ugyanezek a nagyhatalmak hagyták cserben Ma-

gyarországot, majd a nyolcvanas években ugyanők hajszolták bele az adósságcsapdába, ahelyett hogy segítő kezet nyújtottak volna a Szovjetunió által kifosztott ország talpra állásához. „Úgy látszik, ez is belefér a liberális Európa erkölcsi felfogásába, csak úgy, mint az, hogy ugyanennek a tízmillió magyarnak negyedannyi mezőgazdasági támogatással akarja kiszúrni a szemét, mint amennyit a portugálok, spanyolok vagy a görögök kaptak a csatlakozáskor.”

De hát, kár ezen keseregnünk, mondja Szilágyi. „A nagyhatalmak azt veszik észre, és azt teszik szóvá, amit pillanatnyi érdekeik diktálnak.” Vagy ami épp szúrja a szemüket. Például Strasbourgban a pázsiton heverő, szemetelő, menedékjogot kérő cigányok. A hatástalannak bizonyuló intellektuális érvek helyett nem kéne párszáz fős deputációt meneszteni nekünk is? – kérdezi. Olyan jelszavakkal, amit a kevésbé vajt fülű politikusok is értenek. Például, hogy „Elegünk van a Világbank diktátumából!” vagy „Nyugati befektetők! Keleten is tiszteljétek a nyugati törvényeket!”, vagy „Követeljük az államadósság eltörlését!”, vagy „Mikor áll már ki Európa a romániai, szlovákiai, szerbiai magyarok érdekében is?”, vagy „Multik go home!”. Közben „az Európai Parlament portása átvinné tőlünk tiltakozó jegyzékünket, a strasbourgi rádió rövidhírben számolna be róla, talán még valamelyik nyugati bulvárlap is megírná az esetet *Ismét tüntettek a magyarországi cigányok* címmel.”

Körülbelül így és eddig hangzik el a hangunk Európában – összegzi az Unióval kapcsolatos fejtegetését a szerző rezignáltan.

Szilágyi Károly többszörösen kisebbségi sorban élő értelmiségi, szlovén anyának és magyar apának a Bácskában nevelkedett magyar fia, aki az újabkori balkáni háborúk előtt Magyarországra távozott, hogy aztán ott vívja tovább csatáit az anyaországi bürokráciával és a kommunizmus örökségével. Helyzetéből, a megszenvedett valóságon alapuló ismeretből kifolyólag szellemi horizontja tágabb, mint az állását féltő, hol ide, hol oda igazodó, se hideget, se meleget nem mondó, a keresztény magyar ember morális helytállásáról még csak nem is halló írástudók többségének. Van összehasonlítási alapja, így megbízhatóbb a rálátása a dolgokra. Például a privatizációnak nevezett szabadrablás kérdésében.

A magyar politikusok potom pénzért vertek dobra mindent, élelmiszeripart, vegyipart, gyógyszeripart. Ez alól egyetlen kormány sem volt kivétel. Déli

szomszédaink, a szlovének sokkal óvatosabban jártak el, és ami nagyon fontos különbség, a privatizáció során nem tévesztették egy percre sem szem elől a kétmillió szlovén érdekeit. Saját munkájukat és szellemi tőkájukat is többre értékelték, mint mi a magunkét, így aztán a szlovének bruttó átlagkeresete ma a magyarokénak több mint a kétszerese. A magyar politikum viszont ahelyett, hogy igyekezett volna betartatni az új kapitalistákkal a gazdaság törvényszerűségeit, a bűnpártolásig a kedvükben járt. Az utólagosan kilátásba helyezett felelősségre vonás és számonkérés félő, hogy már mit sem ér.

Bizony, Szilágyi Károly, és mellette még számos, kellő összehasonlítási alappal rendelkező írástudó, másként vélekedik sok mindenről, mint azok, akik a főváros V. kerületéből nézik a világot. A látásmódról beszélünk. Arról a látásmódról, amit belénk neveltek.

A lovagról és a kutyákról című írásában Szilágyi gyermekévei egyik fontos tapasztalatáról számol be. Nevezetesen arról, hogyan tanították túlélésre a szülei. Mit szabad, és – főleg – mit nem szabad Jugoszláviában a háborús években vagy közvetlenül azután. Nyilvános helyen például nem szabad magyarul beszélni, nem szabad elmondani, hogy a család otthon miről beszélget, nem szabad a szerb szomszédot magunkra haragítani, sem a nagyhatalmú emberek útját keresztezni, nem szabad, nem szabad... Eközben mélyen belénk ivódott a félelem, írja, majd egy szokatlan, de igen szemléletes fordulattal így folytatja: „Megtanultuk a lovak szemével látni a többséget.” A ló ugyanis, állítólag „sokkal nagyobbak látja az embert a valóságosnál, ezért viselkedik kezes bárány módjára, ezért hagyja, hogy befogják, ostorozzák, meglovagolják.” Nem tudom, hogy mennyi igazság van a dologban, de tény, hogy a kisebbségi mentalitás egyik ismérve abban mutatkozik meg, hogy kisebbségnek, jelentéktelenebbnek látjuk magunkat, mint amilyenek vagyunk, és „cseppnyit talán bűnösnek is”. A többséget meg nagynak látjuk, hatalmasnak, „egyesek még jóságosnak és kegyesnek is, amiért élni hagy bennünket.”

A lovakkal ellentétben a kutyák nem látják az embert óriásnak, ezért adott esetben szembe mernek vele szállni. A harci kutyák azért, mert zsoldosokká képezik ki őket, a többi meg azért, mert arra van beprogramozva, hogy megvédje a területet a gazda távollétében, őrizze a családi házat, a kertet. Ha egy kutyát meggátolnak eme (védelmi) feladatainak az ellátásában, és ezzel elesik megszolgált mindenna-

pi vacsorájától, akkor ettől a kutyától minden kitelik. Jobbik esetben behúzott farkkal ólálkodik naphosz-
szat a piac környékén vagy a köztereken, esetleg
kukákat borogat fel, a rosszabbikban veszélyes hor-
dákba szerveződve rettegésben tartja a környéket,
minden ok nélkül belemarva az arra járókba.

A kis kitérő nagyszerűen rávilágít az értelmiségi
magatartás rejtett motívumaira. A lovak szemével
látók csak bóklásznak és óhatatlanul az önfeladás
útját járják, a szolgálton kívüli kutyákhoz hasonló
kivetett, kiszámíthatatlan páriaként elbitangolnak, a
harci kutyáknak megfelelők pedig idomított, manipu-
lált végrehajtokká válnak.

Pszichológusként mondom, hogy a magyar értel-
miségnek ennél plasztikusabb leírásával, találóbb
jellemezésével még nem találkoztam. A kisebbségi
sorban levő értelmiségiek sokasága az önfeladás
útját járja. Hány, de hány van közöttük, aki elfelej-
ti anyanyelvét, ősei hitét, és jámborul tűri, hogy a
többségiek meglovagolják.

Az anyaországban élők meg a nemzet szolgálata
helyett minden zászló alá beállnak, áhítattal hallgat-

ják a vizet prédikálókat, besúgással, talpnyalással
vagy napi kompromisszumokkal keresik a boldogu-
lás útját.

A nemzet szolgálata... Milyen idegenül, zavarba
ejtően hangzik ez manapság. Pedig, ahogy Szilágyi
írja, „abban a pillanatban, amikor elültették benned/
bennem a félelem csíráját, amikor elhitették veled/
velem, hogy az *én* a fontos, és nem a *mi*, amikor kí-
vülről-belülről bomlasztani kezdték a hagyományosan
összetartó közösségeket (család, egyház, dalárda),
amikor a magad meggyőződéséből kezded nyűgnek
érezni a közösségi kötöttségeket, tehernek a közössé-
gi értékrendet, abban a pillanatban, amikor elválták
a nemzetedhez, a történelmedhez, a kultúrádhoz, az
anyanyelvedhez (megannyi szövetség!) fűződő szála-
kat, amikor lélekben kitörtél vagy fizikailag is kiszakad-
tál ősi szövetségeid valamelyikéből – jóvátehetetlenül
magadra maradtál.” Aki pedig magára marad, annak
a sorsa a kiveret kutyáé, önfeladó, gyenge, befolyásol-
ható és manipulálható ember lesz belőle, aki a túlélés
érdekében bagóért, pár üveggyöngyért elárulja nem-
zetét és eladja saját jövőjét.

